

Redegørelse om Nordisk Ministerråds arbejde mod antibiotikaresistens (AMR)

1. Sammenfatning

Den nordiske One Health deklARATION mod antimikrobiel resistens fra 2015 har betydet et øget nordisk fokus på dette vigtige område i Nordisk Ministerråd med etableringen af en nordisk strategigruppe og nordisk ekspertgruppe mod antimikrobiel resistens (AMR). Nordisk Råds hvidbog: "Norden i samlet kamp mod antimikrobiel resistens" har bidraget til yderligere opmærksomhed og en intensivning af arbejdet i de to grupper. De 12 forslag i hvidbogen vil fortsat indgå i arbejdet i de to grupper under det nuværende islandske formandskab. En grundlæggende præmis for dette arbejde fra ministerrådets side vil være at koncentrere indsatsen om aktiviteter, der giver nordisk nytteværdi, og hvor Norden samlet kan gøre en forskel også i et internationalt perspektiv. Denne præmis er også afgørende for vurderingen af, hvordan der arbejdes videre med forslagene i hvidbogen. De to grupper har foruden hvidbogen især beskæftiget sig med kritisk vigtige antibiotika, kommunikationsindsats angående antibiotikaresistens og antibiotikaresistens i miljøet. Når det gælder antibiotikaresistens i miljøet finder begge grupper, at det er et vigtigt aspekt at medtage for at sikre One Health perspektivet. Nordisk Ministerråd har endvidere et samarbejdsprogram på sundhedsområdet med Nordvest Rusland om antibiotikaresistens.

I det følgende giver Nordisk Ministerråd for social- og helsepolitik en uddybende status for det igangværende arbejde i rådet vedrørende antimikrobiel resistens. Denne status er udarbejdet med bidrag fra sektoren for fiskeri, havbrug, jordbrug, levnedsmidler og skovbrug. Ministerrådet vil fremover afrapportere om dette arbejde i den årlige redegørelse om social- og helsesamarbejdet, som Ministerrådet for social- og helsepolitik giver til Nordisk Råds ordinære session.

2. Indledning

Antibiotikaresistens er et voksende globalt problem og en trussel mod både menneskers og dyrs sundhed, som medfører øgede økonomiske omkostninger især i sundhedsvæsenet. Hvis denne udvikling skal ændres, er det vigtigt at nedbringe forbruget af antibiotika, da forbrug af antibiotika fremmer og holder resistente bakterier i live. Udviklingen af antibiotikaresistens hænger tæt sammen med forbruget af antibiotika til både mennesker og dyr.

Nordiske One Health deklARATIONEN

Med vedtagelsen af den nordiske One Health deklARATION mod antimikrobiel resistens

den 9. september 2015 i København enedes de nordiske sundhedsministre og landbrugs- fiskeri og fødevarerministre om at styrke det nordiske samarbejde om at fremme et lavere niveau af antibiotikaresistens og et mere ansvarligt forbrug af antibiotika

Ministerrådet for social- og sundhedspolitik (MR-S) og Ministerrådet for fiskeri, havbrug, jordbrug, levnedsmidler og skovbrug (MR FJLS) kundgjorde, at et nordisk samarbejde angående antimikrobiel resistens skal ske gennem et tværsektorielt og helhedsorienteret, såkaldt «One Health perspektiv».

3. Det nordiske samarbejde

Baggrund

Med baggrund i One Health-deklarationen blev det besluttet af MR-S og MR-FJLS at nedsætte to nordiske grupper på området; en nordisk One Health strategigruppe mod antimikrobiel resistens og en nordisk One Health ekspertgruppe mod antimikrobiel resistens. Disse grupper skal blandt andet støtte det nordiske samarbejde for at fremme et lavere niveau af antibiotikaresistens og et mere ansvarligt forbrug af antibiotika i Norden. Det nordiske samarbejde skal også støtte op under internationalt koordineringsarbejde som pågår i EU, WHO, FN's fødevarer- og landbrugsorganisation (FAO) og den uafhængige intergovernmentale organisation for dyresundhed (OIE) på dette område.

Strategigruppen skal blandt andet fungere som bindeled mellem det faglige og det politiske niveau i de nordiske lande og dermed fastholde politisk fokus på antibiotikaresistens. Strategigruppen skal også komme med forslag til ekspertgruppens arbejde og drøfte rapporten fra de årlige ekspertgruppemøder.

Nordisk topmøde i Ålesund

I juni 2017 blev der afholdt nordisk topmøde med deltagelse af bl.a. EU-kommissær Vytenis Andriukaitis og Storbritanniens Chief Medical Officer Dame Sally Davies om bekæmpelse af antibiotikaresistens i tilknytning til Ministerrådsmødet for fiskeri, havbrug, jordbrug, levnedsmidler og skovbrug (MR FJLS). I erklæringen fra ministerrådsmødet understregede MR-FJLS vigtigheden af, at de nordiske lande fortsætter og styrker samarbejdet om AMR i internationale organisationer som EU, FN, WHO, FAO og OIE. MR-FJLS understregede især tre områder, hvor de nordiske lande er i forkant, og hvor der er behov for en koordineret nordisk indsats for at få større indflydelse på AMR:

- At fremme betydningen af godt forebyggende arbejde samt reduceret og mere rigtig brug af antibiotika.
- En bedre udskrivningspraksis uden økonomiske incentiver for udskriver.
- At beholde visse kritiske antibiotika til humant brug og ikke tillade brug af disse på dyr.

Nordisk Råds hvidbog mod antibiotikaresistens

Nordisk Ministerråd modtog i foråret 2017 Nordisk Råds Hvidbog "Norden i samlet kamp mot antimikrobiel resistens" og Rek.3/17, som foreslog, at ministerrådet støtter forslagene politisk ved at iværksætte konkrete tiltag og økonomisk ved at afsætte de nødvendige midler til å opnå målsætningerne.

Ministerrådet svarede skriftligt på rekommandationen i maj 2017. I svaret beskrev ministerrådet pågående aktiviteter, og ministerrådet anså rekommandationen for delvis opfyldt. I september 2017 efterspurgte Nordisk Råd en politisk dialog med ministerrådet, som fandt sted 22 marts 2018 i Uppsala i Sverige mellem Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd for social- og helsepolitik. Dialogen resulterede i en overenskomst om, at ministerrådet skal give denne rapport til Nordisk Råd om, hvordan ministerrådet har fortsat arbejdet med forslagene i Nordisk Råds Hvidbog "Norden i samlet kamp mot antimikrobiel resistens".

Ekspertgruppen har på anmodning fra strategigruppen behandlet og gennemgået de 12 forslag i Nordisk Råds hvidbog. Strategigruppen modtog i maj 2018 et opdateret svar på denne anmodning. Ekspertgruppens svar ses i vedlagte bilag 1 til denne redegørelse:

Ministerrådets videre arbejde med hvidbogen

På møderne i både ekspert- og strategigruppen under det norske og svenske formandskab i henholdsvis 2017 og 2018 har det fremstået tydeligt, at man ønsker, at de nordiske lande styrker samarbejdet og gør det konkret i kampen mod antimikrobiel resistens. Endvidere, at det er vigtigt at fokusere på One Health perspektivet i det nordiske samarbejde, hvor der tages højde for både de nordiske værdier og internationalt arbejde på dette område.

Drøftelser af de 12 initiativer fra Nordisk Råds hvidbog og ekspertgruppens vurdering af disse jf. ovenfor, har i den forbindelse været og er et vigtigt omdrejningspunkt for en stor del af både strategigruppens og ekspertgruppens arbejde og vil være det fortsat fremover, især for de forslag, hvor det er muligt at tilføre nordisk nytteværdi. Dette arbejde er også prioriteret af ministerrådet under det islandske formandskab, som det beskrives senere i denne redegørelse. Der er heller ikke nogen tvivl om, at også efter det islandske formandskab vil arbejdet i både strategigruppen og ekspertgruppen i have fokus på initiativerne i hvidbogen.

I 2018 blev der under svensk formandskab afholdt et fælles møde med begge grupper i Sigtuna, som var meget udbytterigt, og hvor der var enighed om at gentage et sådant fælles møde under islandsk formandskab samt optrappe mødefrekvensen i ekspertgruppen for at udnytte synergien mellem de to grupper bedst muligt og sikre en effektiv beslutningsgang. Det vil blandt andet også styrke arbejdet med initiativerne i hvidbogen.

Andre aktiviteter

De to grupper har udover arbejdet med de 12 initiativer i hvidbogen også beskæftiget sig med kritisk vigtige antibiotika, kommunikationsindsats om AMR og antibiotika i miljøet. Vedrørende kritisk vigtige antibiotika henvises til bilag 1 for en nærmere uddybning.

Kommunikationsindsats om AMR

I 2017 tog det norske formandskab initiativ til et treårigt projekt, som skal udarbejde en

fælles nordisk, generisk kommunikationsplan angående antibiotikaresistens som landene selv kan tilpasse og implementere på nationalt niveau. Projektets budget er estimeret til 2 MDKK (2017-2019).

Som et af elementerne i dette projekt blev der i 2018 gennemført en undersøgelse af de nordiske borgeres opfattelse af og viden om brug af antibiotika og antimikrobiel resistens. Undersøgelsesarbejdet blev ledet af Norge, og resultaterne er blevet drøftet kortvarigt i strategigruppen, men er endnu ikke blevet publiceret. Resultaterne af denne undersøgelse skal fungere som rettesnor for, hvordan borgere i de nordiske lande i den nærmeste fremtid skal informeres om brug af antibiotika og antimikrobiel resistens. Dette arbejde vil skabe merværdi i det nordiske samarbejde, der kan tjene som eksempel for andre lande.

Antibiotikaresistens i miljøet

MR-S har i 2019 bevilget 500.000 DKK til et projekt om AMR. Formålet med projektet er at kortlægge og skabe et overblik over eksisterende løbende systematisk overvågning af antibiotika / antibiotikaresistente bakterier i miljøet i de nordiske lande. Hvilken type antibiotikum eller resistens overvåges, på hvilken måde og af hvem. I tilfælde, hvor der allerede er gennemført regelmæssig overvågning af spildevandsrensingsanlæg af rensed vand, testes der for spredning af AMR fra human konsumtion af antibiotika eller lignende.

Resultatet og viden skal deles og diskuteres på en workshop, hvor myndigheder og relevante aktører i de nordiske lande deltager med det formål at etablere en nordisk bedste praksis. Projektet ledes af det svenske Läkemedelsverket.

Den nordiske ekspertgruppe mod antimikrobiel resistens anførte i sit svar fra ekspertgruppens møde i december 2017 i Oslo til Strategigruppen vedrørende Nordisk Råds hvidbog, at der mangler miljøaspekter i hvidbogen. Ved at inkludere dette i større grad, vil der blive taget større hensyn til One Health-perspektivet.

Islands formandskab i Ministerrådet

På baggrund af de resultater, som både ekspertgruppen og strategigruppen er nået frem til i løbet af de seneste to år, vil Ministerrådet under Islands formandskab fokusere på følgende opgaver i 2019 under hensyntagen til ekspertgruppens synspunkter og forslag vedrørende de 12 initiativer i hvidbogen:

1. Strategigruppen skal drøfte ekspertgruppens synspunkter på de 12 initiativer i hvidbogen yderligere med henblik på konkrete initiativer.
2. Strategigruppen vil fortsætte arbejdet med en kommunikationsindsats vedrørende AMR jf. hvidbogens initiativ 7 om offentlige oplysningskampanjer i Norden. Dette arbejde vil blive baseret på det ovennævnte nordiske projekt ledet af Norge om opfattelsen af og kendskabet til brug af antibiotika og AMR i de nordiske lande. I den forbindelse vil ekspertgruppens kommentarer til initiativ 7 også blive drøftet af strategigruppen.
3. Strategigruppen vil på baggrund af initiativ 10 i hvidbogen om koordinering af fødevarekontrol og fordeling af ansvar mellem nationale myndigheder i Norden drøfte, forslag om, at de nordiske lande skal udveksle information

om deres erfaringer med screening for antibiotikaresistente bakterier i ferskvarer. Resultaterne af dette arbejde vil uden tvivl skabe nordisk merværdi og kan potentielt føre til retningslinjer, som kan være relevante for det internationale samfund. I den forbindelse vil strategigruppen også drøfte ekspertgruppens forslag om at gennemføre en nordisk undersøgelse af antimikrobiel resistens i fødevarer, importeret og produceret inden for landets grænser, for at indsamle baggrundsdata til studier i identifikation af smitekilder og AMR-risikoanalyser.

4. Formandskabet vil sammen med strategigruppen og ekspertgruppen følge iværksættelsen og forløbet af det nye projekt om antibiotikaresistens i miljøet, idet formandskabet finder, at det er vigtigt at opmuntre til at støtte undersøgelser af kilder til antibiotikaresistente bakterier og spredning af disse mellem mennesker, dyr, fødevarer, foderstoffer og i miljøet – en tilgang i One Health-modellens ånd. Resultaterne af projektet vil utvivlsomt skabe nordisk merværdi, eftersom de primære drivkræfter for resistensen ikke nødvendigvis er de samme i de nordiske lande som i andre europæiske lande med høj resistens.

4. Nordisk Ministerråds samarbejde med Nordvest Rusland om antibiotikaresistens

Afslutningsvis skal det nævnes, at Nordisk Ministerråd har et tematisk samarbejdsprogram med Nordvest Rusland på sundhedsområdet. Programmet er en del af det nye Ruslandsprogram vedtaget af MR-SAM i 2016. Formålet med programmet er at udvikle og styrke det nordisk-russiske samarbejde om sundhed og forebyggelse af sygdomme med grænseoverskridende virkning. Det er nu blevet besluttet at der for programmet for perioden 2019-2020 skal være fokus på antibiotikaresistens. Der er afsat 6 MDDK til programmet i perioden.

Antibiotikaresistens er et globalt og grænseoverskridende problem, hvor det vurderes, at de nordiske lande på dette område kan bidrage med erfaringer og medvirke til et ligeværdigt og frugtbart samarbejde med Nordvest Rusland. Det finske National Institute for Health and Welfare er forvaltningsorgan.

Programmets overordnede formål er dels at opbygge et nordisk-russisk samarbejdsnetværk om antibiotikaresistens, dels udveksling af ekspertise og data samt bidrage til gennemførelsen af den russiske nationale antibiotikaresistens-strategi.

Programmet vil blandt andet fokusere på:

- At øge den offentlige opmærksomhed ved følgerne af antibiotikaresistens
- Træning af sundhedsprofessionelle
- At forbedre overvågningen af antibiotikaforbrug og -resistens
- At forbedre kontrollen med og forebygge spredningen af multiresistente bakterier
- Informationsudveksling via seminarer og studieture for sundhedsprofessionelle

Til

Kopi

Fra

Kåre Geil

Emne

Bilag 1 til redegørelsen om Nordisk Ministerråds arbejde mod antibiotikaresistens (AMR)

1) Svar fra Nordisk One Health ekspertgruppen mod antimikrobiel resistens på de 12 initiativer i Nordisk Råds hvidbog: "Norden i samlet kamp mod antimikrobiel resistens"

Ekspertgruppen bakker op om de overordnede mål i hvidbogen. Sammenhængen mellem målene og de 12 angivne initiativer, som skal fremme implementeringen af disse mål, er dog ikke altid tydelig. Derudover vurderes nogle af initiativerne til grundlæggende at være af politisk og økonomisk karakter og dermed ligge uden for ekspertgruppens rammer. Ekspertgruppen har også gjort opmærksom på, at der gennemføres en bred vifte af initiativer på globalt og EU-niveau, og at man bør undgå overlap. De nordiske lande deltager i forvejen i mange af disse initiativer.

Ekspertgruppen har også den overordnede betragtning, at problemstillinger i forhold til spredning af resistente bakterier i miljøet mangler i hvidbogen. Ved i højere grad at inkludere miljøet ville man bedre kunne varetage One Health-perspektivet. Ekspertgruppens kommentarer til de enkelte initiativer kommer nedenfor:

1. Hurtigere og mere nøjagtige diagnoser

Ekspertgruppen bakker op om dette initiativ. Mange af de nordiske lande er allerede i gang med at udvikle og implementere 'point-of-care'-tests. Det er dog ikke tydeligt, hvordan et nordisk samarbejde i højere grad end nationalt og internationalt arbejde på dette område vil tilføre værdi til udviklingen af bedre og hurtigere metoder.

2. Den bedste mulige antibiotikabehandling

Ekspertgruppen bakker op om dette initiativ. Et muligt samarbejdsområde er test af anvendelsen af højere doser og kortere behandlinger, nærmere bestemt brug af β -lactamantibiotika i begge sektorer, dvs. til både mennesker og dyr. Ved at samarbejde kan vi langt hurtigere indsamle de nødvendige data. Ekspertgruppen er af den opfattelse, at udveksling af data og erfaringer vedrørende antibiotiske behandlingsalternativer (varighed, dosis) samt udførelse af fælles kliniske studier kan tilføre nordisk merværdi til initiativet.

3. Rationel og korrekt brug af antibiotika

Mange af de nordiske lande arbejder allerede intensivt med at udarbejde retningslinjer og måle deres effekt, både på veterinær- og humansiden. Mange af disse initiativer har tjent som inspiration for andre lande. Selvom det altid er værdifuldt at dele bedste praksis, er det ikke forventeligt, at et samarbejde vil skabe merværdi for de nordiske lande bortset fra det indlysende positive ved at gøre disse initiativer og deres resultater offentligt og internationalt tilgængelige.

4. Forebyggelse af infektioner og spredning af behandlingskrævende sygdomme

Målet med dette initiativ bør også være at forebygge spredning af antimikrobiel resistens til og mellem dyr, mennesker og miljø, så der ikke udelukkende fokuseres på infektioners rolle. Udviklingen af dyreholdsmodeller, som sikrer bedre forhold for dyr og dermed mindsker behovet for antibiotika, virker lovende og har potentiale til at fungere som et forbillede, især for andre lande med lignende dyreproduktion. Fælles nordiske forskningsinitiativer inden for dette emne hilses varmt velkommen, især hvis de udvides til også at omfatte One Health-perspektivet. Nordisk samarbejde på dette område blev også foreslået på ekspertgruppens møde i Helsingfors i 2016.

5. Brug af vacciner inden for landbrug, havbrug og husdyrbestande

Der er mangel på de nødvendige og ønskede vacciner. Som et første skridt i den rigtige retning bør der gennemføres en behovsvurdering med forslag til vaccinationsprogrammer med forventede antibiotikareducerende effekter. Det anbefales, at dette varetages af NordForsk.

6. Incitament til udvikling af nye antibiotika og vacciner

Ekspertgruppen ønsker at fremhæve en vigtig pointe, som også nævnes i hvidbogen, nemlig at vi skal sikre, at ældre antibiotika, som stadig er relevante, bliver ved med at være tilgængelige. Ekspertgruppen mener ikke, at udviklingen af nye antibiotika og vacciner bør være et nordisk initiativ. Incitament til udvikling af nye antibiotika og vacciner indgår i den globale AMR-samarbejdsorganisation JPIAMR's arbejde.

7. Offentlige oplysningskampagner i Norden

Der er iværksat adskillige oplysningstiltag i Norden. Nordisk samarbejde på dette område er værdifuldt, og der er derfor allerede igangværende nordisk projekt, som ledes af Norge (beskrives senere i redegørelsen). Derudover findes der masser af internationale initiativer, og informationer fra disse er tilgængelige for borgere i alle de nordiske lande. I stedet for at foreslå nye projekter/kampagner ønsker ekspertgruppen, at der iværksættes undersøgelser af forskellige oplysningsinitiativers effekt – hvad fungerer, og hvad fungerer ikke – inden der søsættes nye kampagner. Det er vigtigt, at der findes evidens for, at de har en effekt.

8. Nordiske institutioner og onlinedatabase

Ekspertgruppen mener ikke, at udviklingen af en nordisk institution og onlinedatabase inden for mikrobiologi bør prioriteres. Der findes allerede alternative databaser. Selvom samarbejdet mellem nordiske institutioner eventuelt vil blive styrket og udvidet til andre områder, foregår der allerede i dag et omfattende samarbejde, også med institutioner uden for de nordiske lande.

9. Prioriteret liste over farlige patogener og fælles indkøb af særligt vigtige antibiotika
Ekspertgruppen nåede ikke til enighed i drøftelsen af spørgsmålet om, i hvilken udstrækning en sådan liste ville kunne tilføre nordisk merværdi til de lister, der eksisterer i forvejen. Et muligt alternativt er at screene mennesker og dyr, der ankommer til de nordiske lande fra udvalgte lande, med henblik på at overvåge importen af potentielt farlige patogener. Ekspertgruppen nåede til enighed om, at et øget nordisk samarbejde på indkøbsområdet er ønskværdigt, især når det gælder indkøb af ældre, men stadig relevante antibiotika, der påvirkes af markedspress.

10. Koordinering af fødevarekontrol og fordeling af ansvar mellem nationale myndigheder i Norden

Ekspertgruppen kan ikke erklære sig enig i beskrivelsen af rationale bag dette initiativ. Situationen er stort set den samme i alle de nordiske lande. Harmoniserede EU-regler og -beslutninger foreskriver, at der etableres institutioner, der har ansvaret for at håndhæve fødevarelovgivningen og har specifikke arbejdsopgaver og ansvarsområder. Dette indebærer desuden et begrænset råderum, hvad angår etableringen af fælles-nordiske tilsynsorganer. Samtidig er det vigtigt at have et velfungerende nordisk samarbejde, som kan facilitere delingen af erfaringer og ekspertise. Samarbejdet kan for eksempel bestå af regelmæssige møder mellem de udøvende parter inden for håndhævelse af fødevarelovgivningen og beredskabsplanlægningsekspertise på dyreområdet. Der er opbakning til en yderligere udvikling af det nordiske samarbejde. Et forslag er at gennemføre en nordisk undersøgelse af antimikrobiel resistens i fødevarer, importeret og produceret inden for landets grænser, for at indsamle baggrundsdata til studier i identifikation af smitekilder og AMR-risikoanalyser.

11. Norden i Europa og resten af verden

Ekspertgruppen foreslår udarbejdelsen af en AMR-kommunikationsstrategi som et muligt nordisk projekt, der kan deles med internationale sundhedsorganisationer og i politiske fora med det formål at formidle information om de nordiske landes erfaringer med bekæmpelse af AMR. Et andet emne, som ekspertgruppen finder det vigtigt at henlede opmærksomheden på, er muligheden for at udarbejde krav til miljøvenlig produktion, som skal gælde ved indkøb af antibiotika. Udbredelse af AMR på grund af fremstilling af lægemidler og udledning af antibiotiske restprodukter, som har en afsmittende virkning på miljøet og dermed menneskers og dyrs sundhed, er et stort globalt problem. De nordiske lande kan eventuelt se nærmere på incitament, der kan få medicinalbranchen til at forbedre de miljømæssige aspekter af produktionslinjens infrastruktur. Det kan for eksempel være nordiske initiativer, der kan fremme brugen af miljøvenligt fremstillede lægemidler.

12. Nordisk plan

Ekspertgruppen mener ikke, at en nordisk handlingsplan vil tilføre merværdi til de eksisterende nationale handlingsplaner eller EU's og WHO's handlingsplaner.

2) **Kritisk vigtige antibiotika**

Strategigruppen har i forbindelse med opfølgningen på topmødet i Ålesund bedt ekspertgruppen reflektere over og beskrive de nuværende begrænsninger for disse antibiotika, hvorvidt der er behov for en nordisk liste over, hvilke kritisk vigtige antibio-

tika der kun bør reserveres til human brug og om det er relevant at arbejde sammen om dette problem i de nordiske lande set i lyset af det der allerede er igangsat i EU og internationalt (retningslinjer, anbefalinger).

Ekspertgruppen har udarbejdet en oversigt over de nuværende begrænsninger, der allerede er i de nordiske lande, hvor forskelle og ligheder mellem landene er vist. Ekspertgruppen har afstået fra at foreslå en nordisk liste over kritisk vigtige antibiotika, der udelukkende er bestemt til human brug og forbudt til anvendelse på dyr på mødet. På internationalt plan har WHO og OIE i nogle år udarbejdet lister over kritisk vigtige antimikrobielle midler til henholdsvis humanmedicin og antimikrobielle midler af veterinær betydning. Disse lister er udarbejdet i overensstemmelse med foruddefinerede kriterier. Ekspertgruppen anerkender og støtter vigtigheden af sådanne lister på verdensplan. WHO-listerne om kritisk vigtige antimikrobielle stoffer blev udviklet som et risikostyringsværktøj til højrisikolande, der kæmper med høj forekomst af multiresistente bakterier, og mange lande lider også af manglende grundlæggende strukturer, der er nødvendige til håndtering disse udfordringer. Samlet set har de nordiske lande velfungerende overvågningssystemer, der sætter dem i stand til at reagere mere rettidigt på nye modstand. For at udvikle en liste med en specifik nordisk merværdi er det først nødvendigt at fastlægge kriterierne for en sådan liste under hensyntagen til den lave forekomst af multiresistente bakterier. Generelt bør der tages hensyn til alternative foranstaltninger, som for eksempel visse forudsætninger og begrænsninger for deres anvendelse i dyr. Alle nordiske lande anvender allerede begrænsninger for brugen af visse antimikrobielle stoffer i dyrlægemidler. Efter ekspertgruppens opfattelse er gældende lovgivning og reguleringsprocesser tilstrækkelige til at forhindre uhensigtsmæssig brug af kritisk vigtige antimikrobielle midler til humanmedicin i veterinærsektoren i de nordiske lande.

Strategigruppen tog ekspertgruppens svar til efterretning og ser frem til ny EU-lovgivning (Veterinary Medicine Product Regulation, VMP), og det arbejde der udføres i Codex- (Globalt samarbejde om fødevarerstandarder) og OIE-regi.